

Handboek Statenleden

**mr. C.P.W. van den Berg, prof. mr. J.L.W. Broeksteeg,
A.J. Schaddelee, drs. B.S.M. Sepers en
drs. J. van de Velde**

Handboek Statenleden

Gereedschapskist voor het betere Statenwerk

Handboek Statenleden

mr. C.P.W. van den Berg, prof. mr. J.L.W. Broeksteeg, A.J. Schaddelee, drs. B.S.M. Sepers en
drs. J. van de Velde

© Berghauser Pont Publishing, Amsterdam, december 2022

ISBN: 978-94-92952-87-5

NUR: 823

www.berghauserpont.nl

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veeveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No parts of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

Voorwoord

Overheid, politiek en burger staan samen voor grote opgaven. Het is eind augustus 2022 als ik dit voorwoord schrijf. Klimaat, droogte en stikstof staan dan prominent op de agenda, evenals de asielopvang en zorgwekkende prijsstijgingen. En dat tegen een decor van afkalvend vertrouwen in het openbaar bestuur.

Als u dit voorwoord leest bent u voor een periode van vier jaar gekozen als lid van de provinciale volksvertegenwoordiging. U maakt deel uit van een provinciale overheid die in onze decentrale eenheidsstaat ('Huis van Thorbecke') een eigen, belangrijke taak en rol te vervullen heeft. De relevantie van het middenbestuur en uw rol daarbij nemen door de actuele thema's alleen maar toe.

Ik heb respect voor burgers die zich beschikbaar stellen voor een politiek ambt. U neemt verantwoordelijkheid voor onze samenleving en onze democratie. Eervol en uitdagend, en op momenten misschien ook wel eens moeilijk. Besluiten nemen doet soms pijn, u zult niet altijd applaus oogsten.

U bent nu volksvertegenwoordiger. U bent ook controleur van het openbaar bestuur. U zult beleid en regels maken. Het is een kunst én een noodzaak om dat goed en vaardig te doen.

Vanuit de Provinciehuizen zult u veel steun krijgen. Dit *Handboek Statenleden* zal u ook kunnen helpen. Ik raad u aan het grondig te lezen. Politiek is een ambacht. Daarvoor heb je gereedschappen en instrumenten nodig. Dit boek biedt u die aan, zoals de titel al zegt. Werk wordt dan het betere werk. Dat gun ik onze samenleving en dat gun ik u!

Ik wens u veel succes en wijsheid.

drs. A.A.M. (Arno) Brok
Augustus 2022

Inhoudsopgave

Voorwoord	V
Inleiding	1
DEEL A: PROVINCIALE STATEN	
1 Welkom in de Staten(vergadering)	5
INTERMEZZO 1	
Hoe word ik een (goed) Statenlid?	15
INTERMEZZO 2	
De Staten vertegenwoordigen de gehele bevolking van de provincie	17
2 In Provinciale Staten	19
2.1 De Provincie	19
2.2 Provinciale Staten	19
2.3 Voorzitter Provinciale Staten	20
2.4 Statencommissies	20
2.5 Voorzitter Statencommissie en Provinciale Staten	20
2.6 Agendavorming	23
2.7 Integriteit en onthouden van stemming	23
2.7.1 De Provinciewet	23
2.7.2 Algemene wet bestuursrecht	24
2.7.3 Wat te doen?	24
2.8 Openbaarheid en geheimhouding	25
2.8.1 Openbaarheid van (staten)stukken	25
2.8.2 Geheimhouding in de Provinciewet	25
2.8.3 Geheimhouding in de Awb	26
2.9 Besloten vergaderingen	26
2.10 Regionale samenwerking en Provinciale Staten	28
2.11 Toezicht op en door de provincie	28
2.12 Provinciale Staten en Statengriffier	30
2.13 Provinciale Staten en ambtelijke organisatie	30
INTERMEZZO 3	
De griffier: jouw belangrijkste adviseur	31

INTERMEZZO 4

Aanhankelijkheid: relatie Provinciale Staten en ambtelijke organisatie 33

3 Verantwoordelijkheid en instrumenten Provinciale Staten 35

- 3.1 Verantwoordelijkheden of ‘rollen’ Provinciale Staten 35
 - 3.1.1 Kaderstellen 35
 - 3.1.2 De verordenende bevoegdheid 36
 - 3.1.3 Volksvertegenwoordiging 37
 - 3.1.4 Controleren 37
- 3.2 Uitwerking instrumentarium 37
 - 3.2.1 Vragen stellen 38
 - 3.2.2 Technische vragen 39
 - 3.2.3 Schriftelijke vragen 39
 - 3.2.4 Motie 39
 - 3.2.5 Amendement 40
- 3.3 Werkgever Statengriffier 41
- 3.4 Benoeming en ontslag van gedeputeerden 41
- 3.5 (Her)benoeming en ontslag van de commissaris van de Koning 42

INTERMEZZO 5

Europa en de provincies 44

INTERMEZZO 6

Ook Statenleden zijn lobbyisten 47

4 Beleid 49

- 4.1 Wat is beleid? 49
- 4.2 Eisen 50
- 4.3 Oorsprong, grenzen en bevoegdheid 51
- 4.4 Wijze van totstandkoming 51
- 4.5 Aandachtspunten 52

INTERMEZZO 7

Grote opgaven vragen sterke Provinciale Staten 54

INTERMEZZO 8

De link naar het land 57

5	Financiën	59
5.1	De begroting en de P&C-cyclus	59
5.2	Financiële verordening en de BBV	60
5.3	Inkomsten	60
5.4	Uitgaven	60
5.5	De accountant	61
5.6	De rekenkamer	61
5.7	Financieel toezicht op gemeenten	62
5.8	Tips	62
6	Integriteit en bedreigingen	65
6.1	Voorbeeldfunctie en de wet	65
6.2	Wat als het fout gaat?	66
6.3	Ondermijning	67
6.4	Bedreigingen	68
6.5	Overige aandachtspunten	69
	INTERMEZZO 9	
	Onze mensen in Den Haag	71
	INTERMEZZO 10	
	Provincies en waterschappen: verbonden door water	73
	DEEL B: DE FRACTIE	
7	De cyclus van een fractie	79
7.1	Beleidscyclus algemeen	79
7.2	Politieke kernwaarden	81
7.3	Uitwerking 'fractiecyclus'	82
	INTERMEZZO 11	
	Op naar een fitte Statenfractie	83
	INTERMEZZO 12	
	Investeer in aanstormend Statentalent	85
8	Verkiezingsprogramma	87
8.1	Omgevingsanalyse en verkiezingsprogramma	87
8.2	Vertaling gewijzigde rol overheid in verkiezingsprogramma	87
8.3	Functies van een verkiezingsprogramma	88

INTERMEZZO 13

Politiek is mensenwerk met een lange adem, formeren helemaal 89

INTERMEZZO 14

Tips van een informateur 91

9 Fractieprogramma 93

9.1 Positionering fractieprogramma 93

9.2 Wat is een fractieprogramma? 93

9.3 Fractieprogramma: continuïteit en kwaliteit 95

9.4 Betrokkenheid bestuur, leden en deskundigheid 97

9.5 Fractieprogramma: een eerste aanzet 98

9.5.1 Taakverdeling 98

9.5.2 Fractiebudget 99

9.5.3 Kennisnetwerk 99

9.5.4 Regionale samenwerking fractie(s) 99

9.5.5 Verhouding bestuur-fractie 100

9.5.6 Jaarverslag 100

9.5.7 Evaluatie 100

9.5.8 Communicatie 101

INTERMEZZO 15

De fractievoorzitter is spin in het web en gisiseur van de partijlijn 102

10 Verantwoording en reflectie 105

10.1 Inleiding 105

10.2 Jaarverslag 105

10.3 Evaluatie of feedback 105

10.4 Evalueren: hoe en wanneer? 106

10.5 Doel van een evaluatie 106

10.6 Betrokkenheid van het bestuur 106

INTERMEZZO 16

Luisteren en verbinden als politieke kernkwaliteiten 108

11 Efficiënt vergaderen in de fractie 111

11.1 Inleiding 111

11.2 Vergaderergernissen 111

11.3 De voorzitter: handhaving van de vergaderorde 111

11.4 Voorbereiding agenda 112

11.5	Communicatie	112
11.6	Werkvormen	113
11.7	Vergaderfrequentie	113
DEEL C: STATENLID		
12	Overtuigend debatteren in de provinciale politiek	117
12.1	Een gezonde visie op het politieke debat	117
12.2	Debatteren begint met een scherp betoog	117
12.3	Debatteren is sterk reageren	118
12.4	Vermijd de valkuilen in het debat	119
12.5	Hoe word je een vijfsterrendebater?	119
12.6	Afsluitende tip: spar met een debater	120
12.7	Waar vind ik meer informatie?	120
INTERMEZZO 17		
	Het debat is de zuurstof van de democratie	121
INTERMEZZO 18		
	Communicatietips voor Statenleden	123
13	Het politieke spel	125
13.1	De politieke speelvelden	125
13.2	Het politieke spel spelen	126
13.3	Politieke spelletjes	127
13.3.1	Wat zijn politieke spelletjes?	128
13.3.2	Waarom ontstaan politieke spelletjes?	128
13.4	Wat kun je doen om politieke spelletjes te vermijden?	129
	Over de auteurs	131
	Verklarende woordenlijst	134
BIJLAGEN		
	Bijlage 1: Instrumentarium Provinciale Staten	144
	Bijlage 2: Checklist en aandachtspunten motie	147
	Bijlage 3: Checklist en aandachtspunten amendement	151
	Bijlage 4: Checklist en aandachtspunten mondelinge vragen	153
	Bijlage 5: Checklist en aandachtspunten schriftelijke vragen	154

Bijlage 6: Checklist en aandachtspunten initiatiefvoorstel	155
Bijlage 7: Checklist en aandachtspunten interpellatiedebat	156
Bijlage 8: Checklist beoordeling Statenvoorstel	157
Bijlage 9: Politieke BIG-8 uitgewerkt	159
Bijlage 10: Voorbeelduitwerking doelgroepen en belangen	160
Bijlage 11: Verkiezingsprogramma en uitvoeringsagenda	161
Bijlage 12: Verdeling taken fractie	162
Bijlage 13: Voorbeeld evaluatie	163
Bijlage 14: Voorbeeldagenda fractievergadering	165
Bijlage 15: Checklist voor effectieve vergaderingen	167
Bijlage 16: Algemene beginselen van behoorlijk bestuur	168
Trefwoordenregister	169